

Circuit
Barcelona
contra la
Violència
Masclista

Circuit territorial de Nou Barris

Recomanacions per a l'abordatge de situacions de la violència masclista als centres educatius

**Ajuntament
de Barcelona**

**Consorci d'Educació
de Barcelona**
Generalitat de Catalunya
Ajuntament de Barcelona

C S B

Consorci Sanitari de Barcelona

Ens públic de la Generalitat de Catalunya
i l'Ajuntament de Barcelona
adscriu al Servei Català de la Salut

Índex

Circuit territorial de Nou Barris	1
1. Introducció	3
2. Què és violència masclista?	6
3. A qui va adreçada les recomanacions i accions i què indica que estem davant de violència masclista?	7
4. Com parlo amb ella?	12
5. Què es fa amb el secret? El dilema ètic de la confidencialitat	13
6. Seguiment i acompanyament a l'infant o adolescent que pateix la situació en el seu entorn.....	14
7. Seguiment i acompanyament a l'adolescent que exerceix o ha exercit violència masclista.....	15
8. Circuit d'abordatge de la violència masclista als centres educatius	16
9. Serveis que intervenen a l'atenció a les persones.....	17
10. Bibliografia.....	20
Professionals que han intervingut en el procés d'elaboració conjunta d'aquest document	22

1. Introducció

Aquest document ha estat elaborat per un equip multidisciplinari dels àmbits de salut, educació i serveis socials, i té com a **objectiu oferir un marc de recomanacions per a l'abordatge de situacions de violència masclista en l'entorn dels centres educatius**, oferint eines per a la identificació i l'abordatge amb les persones implicades i informació sobre els serveis i els circuits que es poden seguir per a posar en mans d'especialistes aquests casos.

Tal com recull la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, *la violència masclista és aquella que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.*

Les escoles i instituts no són una bombolla al marge de la societat i, per tant, no estan lliures de violències. Partint de la base que no recau en els centres educatius la responsabilitat de tractar els casos de violències masclistes directament, cal que els i les professionals dels centres coneguin i disposin d'eines per a identificar i abordar les situacions de violència masclista, ja siguin entre l'alumnat, a les famílies, o amb les persones treballadores dels propis centres.

Els infants i joves dels centres educatius poden ser víctimes de la violència masclista, ja sigui de manera directa o indirecta, i els i les professionals de l'educació han de garantir el seu benestar.

Marc legal

Les lleis vigents sobre les quals s'emmarquen aquestes recomanacions per l'abordatge de la violència masclista als centres educatius són les següents :

[Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere i normativa de desenvolupament](#)

Cal destacar en aquesta llei que els i les professionals tenen l'obligació d'actuar contra la violència masclista. S'estableixen mesures de sensibilització, prevenció i detecció, així com la explicitació dels drets de les dones víctimes de violència de gènere, la tutela institucional, penal i judicial emmarcades en la Llei de l'Estatut de la víctima del delictes.

[Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista](#)

Cal destacar principalment el capítol 4 que fa referència a l'àmbit educatiu i que posa l'èmfasi en la coeducació, com a eina fonamental en la prevenció de la violència masclista. Cal tenir en compte articles relacionats amb el currículum, la supervisió de llibres de text i material educatiu.

També cal fer esment de la formació i la capacitació del professorat, amb l'obligació d'incloure en els plans de formació inicials i permanents del professorat una formació específica en

matèria de coeducació. Així mateix cal facilitar les eines metodològiques d'actuació davant situacions concretes de violència masclista.

Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència

Aquesta llei posa l'èmfasi en la protecció contra els maltractaments, que reconeix el dret de totes les persones menors d'edat a rebre l'atenció integral necessària per al desenvolupament de la seva personalitat i el benestar en el context familiar.

Cal destacar que les administracions públiques han d'impulsar el desenvolupament d'actuacions adreçades al conjunt de la comunitat educativa que permetin prevenir, detectar i erradicar el maltractament a infants i adolescents, els comportaments violents, l'assetjament escolar i la violència masclista.

En concret, l'article 24 destaca l'obligatorietat de les administracions públiques implicades a col·laborar i a coordinar-se, i, per tant, en l'àmbit educatiu, s'ha d'informar i treballar conjuntament amb les administracions especialistes en l'abordatge de la violència masclista.

Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia

La finalitat d'aquesta llei és establir les condicions per les quals els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals, i dels grups en què s'integren, siguin reals i efectius; facilitar-los la participació i la representació en tots els àmbits de la vida social, i contribuir a la superació dels estereotips que afecten negativament la percepció social d'aquestes persones.

Les administracions públiques de Catalunya han de posar especial cura en el suport a adolescents i joves LGBTI que estiguin en situació de vulnerabilitat o aïllament social, i han de treballar en la prevenció de situacions que puguin atemptar contra la vida o la salut d'aquestes persones per causes derivades de llur condició personal. Tanmateix els i les professionals de les administracions públiques tenen el deure de denunciar una situació de risc o la sospita de discriminació o violència per motius d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere.

LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.

En el Títol Preliminar es parla dels principis rectors del sistema educatiu; entre els qual es troba la coeducació i el foment de la igualtat real i efectiva entre dones i homes. Fa referència a que una de les funcions de la Inspecció és vetllar per al foment de la igualtat de gènere. En el seu capítol V es parla de les mesures per a protegir les víctimes de la violència masclista dins del sistema educatiu. En aquesta llei es recull el compromís del Govern de la Generalitat d'elaborar un Pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu.

Pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu, d'acord amb la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació

Els objectius generals d'aquest pla són: incorporar la perspectiva de gènere i la igualtat real i efectiva dels homes i les dones en les polítiques educatives i promoure la coeducació. Això implica promoure l'ús d'un llenguatge gràfic, escrit i oral, respectuós, inclusió i no sexista, difondre i aplicar a les propostes de les mesures previstes per la Llei de conciliació de la vida personal, familiar i laboral, promoure, sens perjudici de considerar els mèrits i capacitats de les persones, la representació equitativa dels homes i les dones, dels nois i les noies i dels nens i les nenes en els càrrecs de responsabilitat, en els òrgans col·legiats i de participació i en els grups de treball, com un element enriquidor i d'igualtat d'oportunitats, promoure la integració de la perspectiva de gènere en les construccions escolars, en els projectes, programes i documents d'anàlisi i altres documents institucionals. També garantir una educació sense estereotips sexistes ni discriminacions relacionades amb el gènere o amb l'orientació afectivosexuals, així com una orientació acadèmica i professional no sexista, garantir la prevenció i la detecció de la violència de gènere i col·laborar en la intervenció des de l'educació i promoure la inclusió de la perspectiva de gènere, la coeducació i la igualtat d'oportunitats en les activitats formatives del personal del Departament d'Educació

LLEI 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.

Una de les finalitat d'aquesta llei és abordar, prevenir i eradicar, d'acord amb el què disposa la normativa vigent en la matèria, tot tipus de violència masclista contra dones i infants. El seu capítol V, secció 2a article 21, es parla del paper de l'Administració educativa en el foment de la coeducació així com la prevenció de la violència masclista.

2. Què és violència masclista?

La violència masclista, a diferència de la de gènere, segons la llei, pot manifestar-se en diferents àmbits: en la parella, en l'àmbit familiar, en el laboral i en el social o comunitari. Aquest document ha estat pensat per a les persones que poden estar patint violència masclista en el context del centre educatiu i que poden ser mares, personal docent i no docent, alumnat, persones amb expressió de gènere no binària...

Les **formes de violència** que preveu i recull la Llei orgànica 1/2004, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, són la física, psíquica i sexual exercida per l'home que és o ha estat el cònjuge o d'aquell que està o hagi estat unit per relacions d'anàloga afectivitat.

Violència física: comprèn qualsevol acte o omissió de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.

Violència psicològica: comprèn tota conducta o omissió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaçes, d'humiliació, de vexacions, d'exigència d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat.

Violència sexual i abusos sexuals: comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.

Violència econòmica: consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, dels seus infants, i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

Font: *Violència masclista en l'àmbit de la parella*. Ajuntament de Barcelona.

SÍ que és violència quan la parella:	NO és violència quan la parella:
<ul style="list-style-type: none">✓ La insulta i la menysprea✓ L'amenaça✓ La controla✓ L'agredeix físicament o psicològicament✓ Vigila i controla què fa i li diu amb qui pot parlar i amb qui no✓ La controla econòmicament i l'amenaça de fer-li mal a ella, a persones properes o fins i tot als fills/filles✓ La humilia davant d'altres persones✓ L'obliga a fer coses que no vol fer, com per exemple mantenir relacions sexuals✓ Trenca coses a casa per intimidar-la	<ul style="list-style-type: none">✓ La tracta amb respecte✓ Li dona suport en els seus projectes✓ La fa sentir lliure✓ Té llibertat per decidir quina relació desitja✓ La valora com a persona✓ Li deixa espai i llibertat per expressar les seves opinions i sentiments✓ Respecta les seves relacions socials i familiars✓ Accepta un "no" per resposta

Font: *Violència masclista en l'àmbit de la parella*. Ajuntament de Barcelona.

3. A qui va adreçada les recomanacions i accions i què indica que estem davant de violència masclista?

3.1. A qui va adreçat aquestes recomanacions?

Aquesta recomanació va dirigida a totes les persones que treballen als centres educatius, ja que qualsevol d'elles pot detectar possibles situacions de violència masclista. L'Equip Directiu, un tutor o tutora, el personal docent, l'administratiu en general, personal de menjador o personal de neteja, membres de l'AFA, professionals d'activitats extraescolars o altres associacions escolars.

3.2. A qui van adreçades les accions d'aquestes recomanacions

Aquestes recomanacions van orientades molt especialment a les persones més vulnerables; infants i adolescents; però quan identifiquem un cas de violència masclista molt probablement hi haurà altres persones membres de la família també afectades per aquesta situació. Caldrà una mirada sistèmica que ens permeti anar més enllà de l'individu i poder arribar a que totes les persones afectades puguin ser ateses. Tant la dona com els infants i/o adolescents seran considerats víctimes directes d'aquesta violència. I serà possible detectar la situació a través d'una o altra membre de la família.

3.3. Què pot indicar que estem davant d'una situació de violència masclista?

En primer lloc és important que tinguem clar que en l'abordatge de casos de violència masclista a l'entorn dels centres educatius **no és paper del personal docent diagnosticar aquests casos, sinó identificar-los amb l'objectiu de poder derivar a altres serveis especialitzats** (que seran els encarregats de valorar el risc i la seva gravetat en els casos de violència domèstica), tot seguint el circuit proposat en aquest mateix document.

En qualsevol àmbit, davant d'una sospita o bé davant d'una situació confirmada de violència masclista, s'ha d'actuar. Tanmateix, en l'àmbit educatiu ens podem trobar davant de diverses situacions:

- Un infant o adolescent víctima de violència masclista, quan la violència masclista és dona dins del nucli familiar (s'entén que hi ha un pare o germà que exerceix violència envers la mare i els fills i filles i/o germanes).
- O bé davant d'una adolescent que pateix algun tipus de violències masclistes per part d'alguna persona que ha comès una agressió masclista (violència per part d'una persona del seu entorn, per part de la seva parella o l'agressió la comet una persona desconeguda).

Per poder dur a terme la identificació, cal parar atenció a diferents indicadors que ens poden alertar sobre aquest fet. Cal tenir en compte, però, que **els indicadors són orientatius i no determinants**, prendre'ls com a referència absoluta faria més difícil l'abordatge.

De taules sobre indicadors per a l'alerta i/o el diagnòstic de violència masclista, n'hi ha moltes. En aquest document s'han seleccionat aquelles que ens semblen més properes a l'àmbit educatiu. Es tracta d'indicadors que en algun cas són observables directament en el centre i que, en d'altres, són de context i relacionals.

Els quadres que trobareu a continuació són:

- 1) Indicadors observables segons les actituds i comportaments de l'infant o adolescent.
Aquests indicadors ens poden donar pistes a partir de les actituds i estratègies que adopten els infants i adolescents.
- 2) Indicadors observables segons franges d'edat. Aquests indicadors ens poden donar pistes a partir de conductes i actituds segons les franges d'edat.
- 3) Indicadors concrets d'alerta. Aquests indicadors fan referència a elements de context i relacionals.

INDICADORS OBSERVABLES SEGONS L'ESTRATÈGIA DE SUPERVIVÈNCIA ADOPTADA (EN POT ADOPTAR MÉS D'UNA)

Bloqueig mental o desconexió emocional	<ul style="list-style-type: none">• <i>Insensibilitat</i> davant les emocions o bloqueig dels pensaments.• Desconnecten del soroll i el caos, aprenen a no sentir-lo.• Creuen que són una altra persona concentrant-se molt.• Beuen alcohol i/o prenen drogues.
Ús de la fantasia	<ul style="list-style-type: none">• Pensen a venjar-se de l'agressor, tenen la fantasia de matar-lo.• Tenen la fantasia d'una vida més feliç vivint amb una altra família.• Tenen fantasies sobre com serà la seva vida després del divorci o quan acabin les agressions.• Tenen la fantasia de tenir un accident.• Desitgen que els rescati un superheroi, la policia o un príncep.
Evitació física	<ul style="list-style-type: none">• Anar-se'n a una altra habitació, abandonar la casa durant una agressió.• Busquen excuses per no anar a casa.• Fugen de casa.
Cerca d'amor i acceptació en llocs erronis	<ul style="list-style-type: none">• Es relacionen amb <i>males influències</i>.• Tenen relacions sexuals per trobar intimitat.• Es queden embarassades en l'adolescència per tenir algú que les estimi.
Obtenció d'un lloc (paper) tenint cura d'algú	<ul style="list-style-type: none">• Protegeixen els germans i germanes del perill.• Tenen cura dels nadons com si fossin el pare o la mare, adopten un rol patern o matern.• Tenen cura de la mare.
Cerca d'ajuda	<ul style="list-style-type: none">• Expliquen què passa a algú de l'escola o del veïnat, a una amiga o amic de la mare, etc.• Truquen a la policia.• Parlen amb els germans, amics o alguna persona adulta significativa.
Cridar l'atenció per aconseguir ajuda	<ul style="list-style-type: none">• Fan actes temeraris o intenten suïcidar-se.• S'autolesionen.• Explosions d'ira, agressivitat amb altres persones, es fiquen en baralles.
Reorientació d'emocions cap a activitats positives	<ul style="list-style-type: none">• Fan esport, surten a córrer, desenvolupen molta activitat física, etc.• Escriuen, dibuixen, creen poesia, teatre o fan altres activitats artístiques.• Obtenen uns resultats acadèmics excel·lents.
Intents de preveure, explicar, prevenir o controlar el comportament de l'agressor	<ul style="list-style-type: none">• Creuen que <i>la mama ha sigut dolenta o jo he sigut dolent</i> o bé que <i>el papa està estressat per la feina</i>.• Pensen que <i>jo puc parar la violència si canvio el meu comportament o que puc saber quan serà la pròxima agressió</i>.• Intenten ser la nena o el nen perfecte.• Menteixen per tapar alguna cosa dolenta (per exemple, males notes a l'escola) i evitar crítiques, agressions o situacions d'estrès a la família.

Font: *Manual d'atenció a nens i nenes víctimes de violència de gènere a l'àmbit familiar*. Save de Children, IRSE-EBI (Institut de Reintegració Social de Biscaia) i Ajuntament de Barcelona.

INDICADORS OBSERVABLES SEGONS FRANGES D'EDAT

	Edat preescolar	Edat escolar	Adolescents
Conductuals	Agressivitat, problemes de conducta	Agressivitat, problemes de conducta, desobediència	Conductes violentes, fugides, delinqüència
Emocionals	Por, ansietat, tristesa, preocupació per la mare, trastorn d'estrès posttraumàtic, dificultats afectives	Por, ansietat, depressió, autoestima baixa, culpabilitat, vergonya, trastorn d'estrès posttraumàtic	Depressió, idees suïcides, trastorn d'estrès posttraumàtic
Físics	Nivell alt d'activitat, intents de cridar l'atenció i d'aferrar-se, actes regressius	Nivell alt d'activitat, intents de cridar l'atenció i d'aferrar-se, actes regressius	Abús de substàncies
Cognitius	Comprensió limitada, sentiments de culpabilitat	Culpabilitat, problemes de rendiment escolar, actituds a favor de la violència	Actituds a favor de la violència
Social	Problemes a l'hora d'interactuar amb els iguals o amb adults, relació ambivalent amb la mare o la persona que el cuida	Pitjor qualitat de les relacions amb els iguals	Relacions (de parella) amb conductes violentes

Font: *Manual d'atenció a nens i nenes víctimes de violència de gènere a l'àmbit familiar*. Save de Children, IRSE-EBI (Institut de Reintegració Social de Biscaia) i Ajuntament de Barcelona.

INDICADORS CONCRETS D'ALERTA

- ✓ Quan s'observa molta violència psicològica i de control a través dels fills, sobretot en processos de separació o divorci. Situacions en què l'home no tolera certes qüestions i lluita a través del procés judicial, que afecten tant la dona com els menors, com ara l'impagament de pensions.
- ✓ Quan, durant les entrevistes amb la dona, aquesta es mostra inquieta quan es parla del pare de la criatura, no facilita el contacte de l'home, se sent culpable per la separació, reporta que el pare està en contra que el nen o la nena sigui atès o atesa al servei, en entrevistes conjuntes està molt nerviosa quan parla la parella, etc.
- ✓ El nen o nena se sent nerviós o nerviosa en presència del pare a les entrevistes conjuntes.
- ✓ El fet mateix de la no implicació del pare en aspectes de cura de la seva criatura i la consegüent no participació en els serveis d'atenció també pot ser un indicador d'alerta.

Font: *Guia de recomanacions per a la detecció de violència masclista en homes*. Ajuntament de Barcelona

Finalment, un dels aspectes a tenir en compte en l'abordatge de les violències masclistes és la interseccionalitat, una perspectiva que ens permet apropar-nos millor a la realitat de cada persona. S'entén que en cada persona interseccionen diferents categories socials com el gènere, l'ètnia o la classe social, que interaccionen i condicionen la situació en què viu a través del privilegi o l'opressió, i que seran factors rellevants a tenir en compte a l'hora de poder entendre com cada persona viu, per exemple, una situació de violència. No podem entendre, doncs, aquests eixos que interaccionen en la persona com a factors que se sumen i que donen sempre una mateixa resposta, ja que entren en joc factors personals i socials en les vivències, percepcions, emocions, creences, etc., que modulen les respostes respecte d'aquests.

Des d'aquesta mirada, en un cas de violència, és poc útil fixar l'atenció únicament en la pròpia violència com a única dimensió, i agafar aquesta com a únic factor necessari i aïllat per al seu abordatge.

Per saber-ne més

Per aprofundir en el concepte d'interseccionalitat, es pot consultar la web de [Barcelona Xarxa Antirumors](#), on es desenvolupa aquest concepte en diferents documents.

Així mateix recomanem la guia següent:

<http://igualtatsconnect.cat/wp-content/uploads/2019/06/Publicacion-Igualtats-Connectades.pdf> Guia per incorporar la interseccionalitat a les polítiques locals.

A recordar

Aquests indicadors anteriors ajudaran a sospitar de l'existència de violències masclistes. Si el que es creu que hi ha al davant és un cas de maltractament infantil, hem de recórrer al [Protocol de protecció de maltractament infantil i adolescent del Consorci d'Educació de Barcelona](#).

D'altra banda, si el que es sospita que s'ha de prevenir és un cas de mutilació genital femenina, existeix al nostre abast el [Protocol de prevenció de la Generalitat de Catalunya](#).

Per saber-ne més

Recordem, també, que en aquest marc, els factors vinculats a la identitat de gènere també influeixen, tant en els indicadors com en les possibles víctimes. Per saber-ne més de LGTBI, es pot consultar la web de l'Ajuntament de Barcelona de [Feminismes i LGTBI](#).

4. Com parlo amb ella?

Si existeix la sospita o la certesa que una persona està patint violència masclista, serà important que se'n pugui parlar amb ella amb l'objectiu de poder acompanyar-la en la derivació al servei, generalista o especialitzat que pugui atendre-la.

S'haurà de generar un espai de confiança que pot ser de caràcter informal, fent un cafè, al pati, etc., o en una entrevista, segons la relació que es mantingui amb la possible víctima.

En l'àmbit educatiu, s'adaptarà l'espai i la conversa depenent de si la víctima és una mare del centre, una companya docent o d'altres serveis o bé una alumna adolescent.

De cara a la conversa, facilitem les recomanacions generals següents:

- Conversar amb la persona a soles, sigui mare o adolescent.
- Si valorem important que s'incorpori una altra persona a la conversa, demanar el seu consentiment.
- Explicar a la dona per quin motiu li hem proposat tenir aquesta conversa, cosa que fem amb qualsevol altra família i evitar que se senti estigmatitzada.
- Mostrar empatia: comprendre el que viu i sent, sense jutjar, ni culpabilitzar, ni criticar, ni moralitzar.
- Dirigir la conversa passant de situacions generals a concretes respectant el ritme de la dona.
- Respectar els seus silencis i les explicacions i opinions que poden ser diferents de les nostres. Serà la dona la qui decidirà fins on arribar en la conversa.
- Permetre i afavorir el relat espontani, no tallar, no corregir.
- Posicionar-se envers el maltractament i transmetre que la violència és inacceptable i immerescuda.
- Creure el que diu la dona i mostrar interès personal.
- Utilitzar preguntes obertes que animen la persona a parlar sense posar-se a la defensiva.
- Utilitzar llenguatge col·loquial i facilitador.
- Evitar paraules amb gran càrrega emocional.
- Escolta activa: no interrompre, no canviar de tema, no parlar de les nostres experiències, respectar els silencis...
- Parlar dels següents passos que seguirem, en relació amb els serveis als quals derivarem.

Per saber-ne més

El [Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista](#) ofereix, a la pàgina 67, una [bateria de preguntes](#) per explorar la situació de violència en què es troba la noia (pel que fa a les relacions de parella).

5. Què es fa amb el secret? El dilema ètic de la confidencialitat

En la línia imaginària que va des de l'infant que és víctima de violència per formar part d'un nucli familiar on s'exerceix aquesta a l'adolescent que n'és víctima directa, en qualsevol punt, podem trobar-nos amb el dilema de la confidencialitat.

Mantenir la confidencialitat amb la víctima facilita la vinculació. Tot i així, en situacions de més risc per a la víctima o els infants que conviuen amb aquesta situació, trencar la confidencialitat pot ser necessari.

En el cas que sigui una mare qui estigui patint una situació de violència masclista, mantindrem la confidencialitat per a mantenir el vincle, però caldrà explicar-li que aquesta situació afecta els seus fills o filles i que, per tant, per a garantir la seva protecció i benestar, ho haurem de compartir amb els serveis especialistes.

En el cas d'una adolescent, seguirem el mateix criteri: mantindrem la confidencialitat per mantenir el vincle i la confiança, però li farem veure que explicar-ho als progenitors, la pot protegir.

Al final, la manera més segura de garantir que la confidencialitat no és un topall, és prendre decisions de forma conjunta amb la víctima.

A tenir en compte

Consentiment i cessió de dades en menors que viuen o exerceixen violència masclista.

Autorització de cessió de dades:

<u>Menors de 14 anys</u>	Requereixen consentiment de pare i/o mare. Especial cura en casos amb indicis de violència intrafamiliar i es requereixi consentiment de la persona maltractadora. No s'hauria de transmetre informació del cas a progenitors sense el seu consentiment, llevat que es valori que suavitza situació de risc greu.
<u>Majors de 14 anys</u>	Podran lliurar el consentiment (llevat casos excepcionals que requereixen assistència dels titulars de potestat parental).

Font: *Intervenció amb adolescents que viuen, o que exerceixen, relacions afectivosexuals abusives o altres manifestacions de violència masclista.* Ajuntament de Barcelona i Consorci de Serveis Socials de Barcelona.

A tenir en compte

Superposem la seguretat de l'infant a la confidencialitat tenint en compte que segons la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència s'entén per **situació de risc** la situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, sempre que per a la protecció efectiva de l'infant o l'adolescent no calgui la separació del nucli familiar. Cal tenir present, per exemple, que el conflicte obert i crònic entre els progenitors, separats o no, quan anteposen llurs necessitats a les de l'infant o l'adolescent, és una situació de risc de les enumerades per aquesta llei.

6. Seguiment i acompanyament a l'infant o adolescent que pateix la situació en el seu entorn

Davant d'un cas en què un infant o adolescent del centre és qui ens ha explicat que la seva mare pateix una situació de violència masclista, haurem de plantejar com acompanyar-lo, tant en la vivència de la situació familiar com amb el probable sentiment de culpa d'haver fet pública aquesta situació. Són moltes les estratègies que podem adoptar, que dependran de la situació, del caràcter de l'infant i adolescent i del grup classe. A continuació us proposem un seguit de recomanacions per acompanyar-lo o acompanyar-la.

Educació infantil i inicial de primària

- L'acompanyament l'ha de fer la tutora (o la persona de l'escola que tingui un vincle afectiu més estret amb l'infant).
- Buscar/crear un ambient acollidor (potser l'aula perquè, segurament, és el lloc on més segur i tranquil se sent l'infant).
- Cuidar el llenguatge no verbal; tranquil·litzar (estar assegut/assaguda a prop d'ell/a, agafar-lo de la mà... -sempre que l'infant ho accepti-). Fins i tot, abraçar-lo, si veiem que ho necessita.
- Fer preguntes obertes "què ha passat?", "com et sents?"...; no fer preguntes que els puguin portar a donar-nos respostes "guiades".
- Deixar-lo que parli; nosaltres hem d'escoltar més que no pas parlar.
- No forçar la conversa; si ell/a no vol parlar del tema, deixar-lo. De vegades, l'infant exterioritza els seus sentiments en el moment més inesperat (estones de joc amb altres nens/es, d'aula...). Aprofitar el moment que ell/a està preparat per escoltar-lo.

A partir del cicle mitjà de primària fins a l'educació secundària

- Fer un abordatge individual, buscar un espai personalitzat: per explicar què farem, acompanyar-lo, fer-lo saber que no està sol o sola, que ens té al seu costat.
- Explicar amb paraules entenedores que el procés és complicat, però que l'objectiu és que la situació no es torni a repetir.
- Que existeix una esperança, una possibilitat de canvi, però no depèn d'ell o ella.
- Tranquil·litzar: explicar que ha fet bé al compartir-ho.
- Canviar el *tot anirà bé per el més difícil ja ho has fet*.
- Si s'escau, explicar que tard o d'hora ho haurem de parlar amb el pare o la mare, i que treballarem amb ell/a en com fer-ho. Cal explicar-li el recorregut.
- Evitar la doble victimització, que es donaria si, a part de patir una situació de violència masclista a casa, es culpabilitza d'haver-la comunicat.
- Treure l'estigma del secretisme, si es pot.
- Per trencar l'aïllament personal, el grup classe ha de poder abordar aquests tipus de temes de manera general; caldrà, no obstant això, dedicar cura i esforç per no reforçar estigmes.

7. Seguiment i acompanyament a l'adolescent que exerceix o ha exercit violència masclista

Davant d'un cas d'un adolescent que exerceix o que ha exercit violència masclista, es poden donar diverses situacions al voltant del posicionament d'aquest jove respecte de la violència exercida, així com del reconeixement d'haver-la exercit, o com de la responsabilització, percepció i concepció de la pròpia violència. Així doncs, un primer pas de cara a poder acompanyar aquest jove perquè pugui deixar de relacionar-se utilitzant la violència, és poder entendre en quin punt se situa respecte d'aquesta. Com més reconeixement faci de la violència exercida, i amb més responsabilitat encari la situació, més facilitat hi haurà perquè el jove vulgui accedir a fer canvis, deixar d'utilitzar la violència i/o accedir a un servei que pugui ajudar-lo a fer-ho.

És comú el fet de concebre l'ideari d'agressor com a molt polaritzat i distant del que nosaltres som. Això ens dificulta el propi reconeixement de violència i ens encalla en la fal·làcia que qui exerceix la violència ha d'encaixar en un perfil que està molt diferenciat del nostre. Aquest fenomen es dona també en joves i, per tant, és quelcom que hem de tenir en compte respecte de les resistències que es puguin mostrar en l'agressor.

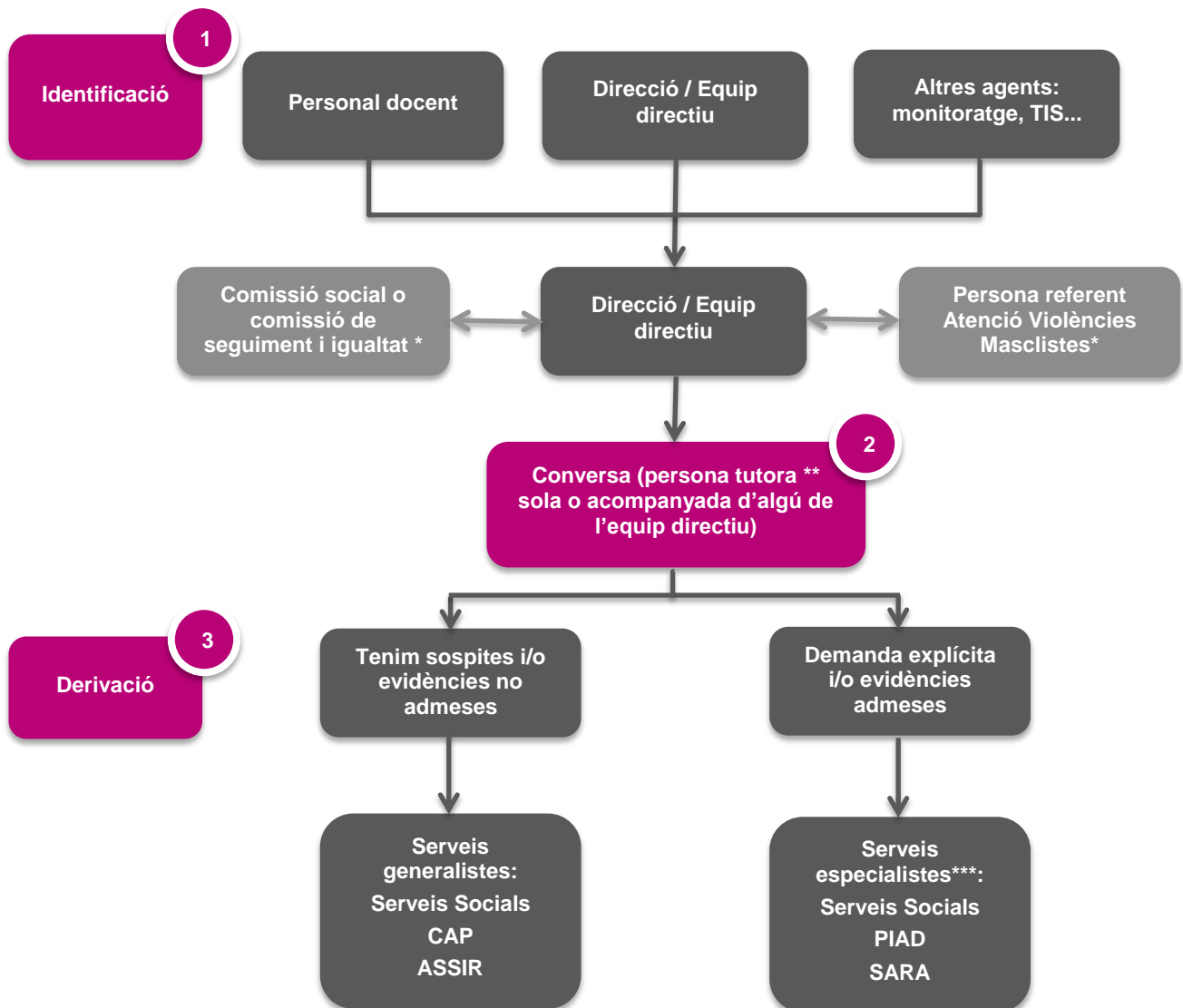
Presentem un recull d'aquelles actuacions, per part dels i les professionals, que poden ajudar a fer que el noi es mostri més obert davant la situació de violència exercida:

- Que sigui una persona propera i de confiança qui pugui fer l'acompanyament.
- Treballar en direcció a la responsabilització de la violència exercida.
- Situar-se en un pla relacional el màxim d'igualitari possible, sense alligonar sobre què cal o no cal fer, o dir-li què necessita, ja que això pot generar distància.
- En cas que l'adolescent no faci cap demanda, tinguem en compte que pot ser que expressi una necessitat explícita o implícita, o d'altra banda, un malestar associat.
- Comunicar-nos amb l'adolescent de forma assertiva i utilitzant l'escolta activa. Això implica alliberar-nos del judici i tenir en consideració la seva vivència de la situació en què ell ha exercit la violència.
- Buscar la seva motivació per al canvi fent-lo conscient dels beneficis que comporta.
- Si l'adolescent no fa un reconeixement explícit de la violència exercida, intentar pressionar perquè ho faci aconseguirà que es posi a la defensiva.

En cas que trobeu dificultats en l'abordatge de situacions on hi ha un jove agressor en violència masclista, es pot recórrer al programa SAH Joves del Servei d'Atenció a Homes per la promoció de relacions no violentes de l'Ajuntament de Barcelona.

8. Circuit d'abordatge de la violència masclista als centres educatius

* **Recomanem.** Per a facilitar l'abordatge de les Violències Masclistes al centre educatiu, seria bo que l'equip comptés amb el suport de la comissió social. Si la comissió, no es reuneix massa sovint, recomanem comptar, o bé amb una persona formada en atenció a les violències masclistes, o bé amb una *comissió de seguiment i igualtat* que estaria composta per:

- Una persona de la comissió social
- Una persona de l'equip directiu
- La tutora o el tutor
- **La referent o coordinadora de coeducació o per la igualtat de gènere del centre educatiu**
- Una assessoria externa (EAP o PIAD)

** **Recomanem.** Pel que fa a la conversa, si la tutora o el tutor demana no fer-la sola, valorar qui és la persona que l'acompanya i demanar a la dona si li sembla bé. Si el cas és a secundària, valorar que qui assumeixi aquest rol pot ser que no sigui la persona tutora sinó la persona referent per a l'adolescent.

*** **A recordar.** Si volem derivar l'home o adolescent maltractador, els serveis especialistes de referència són el SAH i el SAH Joves.

9. Serveis que intervenen a l'atenció a les persones

ASSIR. Les unitats d'atenció a la salut sexual i reproductiva (ASSIR) vinculades a l'atenció primària i l'atenció especialitzada són equips formats per llevadores, ginecòlegs/ginecòlogues, infermers/es, i psicòlegs/psicòlogues. Els serveis que ofereixen inclouen l'atenció als joves, el consell reproductiu, el control i seguiment de l'embaràs, el diagnòstic prenatal, l'educació maternal, l'atenció al puerperi, la prevenció del càncer de coll uterí i del càncer de mama, atenció a les malalties de transmissió sexual i a la patologia ginecològica, activitat comunitària a persones adultes, educació afectiva i sexual i atenció a la violència vers les dones.

Contacte: <https://assirbarcelonaics.wordpress.com/on-som/>

CAP. El centre d'atenció primària (CAP) és el primer lloc on cal anar quan es té un problema de salut o quan es vol prevenir d'alguna malaltia. Ofereix assistència sanitària i social, i serveis de promoció de la salut, d'atenció preventiva, curativa i rehabilitadora.

Contacte: <https://catsalut.gencat.cat/ca/centres-sanitaris/>

CUESB. El Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona ofereix un servei d'atenció psicosocial permanent, que atén qualsevol situació d'urgència i d'emergència social a la ciutat, durant les 24 hores dels dia, els 365 dies de l'any. L'equip està format per psicòlegs/psicòlogues, treballadors/es socials i tècnics, especialitzats en l'atenció en crisi.

Contacte: 900703030

EAIA. Servei social especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència en situació o risc de desemparament, així com les seves famílies. Aquest servei es presta des dels equips multiprofessionals formats per psicòlegs/psicòlogues, pedagogs/ogues, treballadors/es socials i educadors/es socials, de funcionament interdisciplinari, distribuïts territorialment, que tenen com a objectiu la prevenció, diagnòstic, tractament i seguiment dels infants en risc de desemparament o en situació de desemparament i de llurs famílies.

Contacte: Infància Respon: 116 111

EAP. Els EAP són equips d'assessorament i orientació psicopedagògic que donen suport al professorat i als centres educatius en la resposta a la diversitat de l'alumnat i en relació amb els alumnes que presenten necessitats educatives especials, així com a les seves famílies.

Els EAP formen part dels serveis educatius de zona (SEZ) conjuntament amb els centres de recursos pedagògics (CRP) i els equips d'assessorament en llengua, interculturalitat i cohesió social (ELIC).

Contacte: https://www.edubcn.cat/ca/centres_serveis_educatius/serveis_educatius/serveis_educatius_de_zona

Guàrdia Urbana. Donen atenció a la víctima i la posen a disposició dels grups d'Atenció a la Víctima dels Mossos d'Esquadra.

Mossos d'Esquadra. Els Grups d'Atenció a la Víctima (GAV) són equips de treball especialitzats que hi ha a totes i cadascuna de les comissaries dels Mossos d'Esquadra, per tal d'oferir un servei ràpid i confidencial a les dones i infants víctimes de la violència de masclista, domèstica i altres víctimes vulnerables. En cas d'emergència cal trucar al

telèfon 112, que comunicarà immediatament amb la dotació policial que caigui més a prop (tant de mossos com de policia local).

Contacte: 112

PIAD. El Punt d'Informació i Atenció a les Dones és un servei de proximitat que ofereix informació, formació i assessorament en tots aquells temes d'interès per a les dones. Estan adreçats a les dones majors d'edat i a les noies de 12 a 17 anys. Hi ha un PIAD a cada districte de la ciutat però, a més, el PIAD de Nou Barris compta amb un espai addicional d'atenció a la Zona Nord (Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona).

Contacte: 900922357. Web: <https://ajuntament.barcelona.cat/dones/ca/informacio-i-atencio/punts-dinformacio-i-atencio-les-dones-piad>

Correus electrònics:

piad_ciutatvella@bcn.cat, piad_eixample@bcn.cat
piad_santsmontjuic@bcn.cat, piad_lescorts@bcn.cat, piad_sarriasantgervasi@bcn.cat
piad_gracia@bcn.cat, piad_horta@bcn.cat, piad_nou_barris_cm@bcn.cat,
piad_santandreu@bcn.cat, piad_santmarti@bcn.cat,

SAH. El Servei d'Atenció a Homes és un servei gratuït de l'Ajuntament de Barcelona dirigit específicament a homes que volen canviar la manera de viure les seves relacions afectives, en l'àmbit de la parella, familiar, laboral i comunitari.

És un espai proper i d'escolta activa, integrat per professionals especialitzats, on treballen les seves dificultats i li faciliten eines i recursos personals per gestionar els conflictes d'una manera alternativa a la violència.

Contacte: 933491610 / sah@bcn.cat

SAH joves. Servei gratuït de l'Ajuntament de Barcelona dirigit a persones que volen viure les seves relacions afectives de manera positiva saludable i lliure de violències. Atenen nois de 12 a 21 anys que visquin, estudiïn o treballin a Barcelona, que mantenen o han mantingut relacions abusives.

Contacte: 933491610 / 618451644 (WhatsApp) / sah_joves@bcn.cat

SAH pares. És un servei gratuït de l'Ajuntament de Barcelona dirigit a pares, sense límit d'edat, d'infants afectats per la violència masclista. L'objectiu és desactivar les interferències parentals i les formes de violència exercides a través dels fills/es, així com construir alternatives de relació més protectores i saludables.

Contacte: 933491610. sah@bcn.cat

SARA. Servei municipal d'atenció integral a dones, infants i adolescents que viuen o han viscut violència masclista, i a persones del seu entorn pròxim directament afectades. També ofereix assessorament a professionals i a persones de l'entorn de les víctimes. És la porta d'accés als serveis públics i privats d'acolliment d'urgència, de llarga estada i d'autonomia. Disposa d'un equip multidisciplinari de professionals del treball social, l'educació social, la psicologia, el dret i la inserció laboral.

Contacte: 9329159 10 / sara@bcn.cat

SARA jove. El Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida Jove (SARA Jove) és un servei de l'Ajuntament de Barcelona format per un equip de professionals de l'àmbit de l'educació social, la psicologia, el treball social, el dret i la inserció laboral que treballen conjuntament per oferir una atenció integral a joves víctimes de violència masclista. Atenen les noies i els nois d'entre 12 i 17 anys de la ciutat de Barcelona que viuen, o han viscut, qualsevol situació de violència masclista.

Contacte: 932915959 / sara.jove@bcn.cat

Serveis Socials. La xarxa de serveis socials municipals comprèn el conjunt d'ajudes, equipaments, projectes, programes serveis i prestacions destinats a assegurar el dret de les persones a viure dignament. En relació a l'abordatge de situacions de violència aquesta s'aborda en infants/adolescent i joves. Els professionals que els atenen són professionals de treball socials, educadors/es, psicòloga i educadores/s de carrer. Cal mencionar especialment els projectes: Espai per tu i el JASP, que són projectes grupals que s'implementen als instituts d'ensenyament a demanda d'aquests.

Contacte: <http://w110.bcn.cat/portal/site/ServeisSocials/>

10. Bibliografia

Publicacions

RVD_BCN: Protocol de valoració del risc de violència contra la dona per part de la seva parella o exparella (Ajuntament de Barcelona):

<http://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxiu-document/RVD-BCN%20Protocol%20de%20valoracio%20del%20risc%20de%20violencia%20contra%20la%20dona%20per%20part%20de%20la%20seva%20parella%20o%20exparella.pdf>

Violència de gènere i atenció primària de la salut: una mirada des de la consulta (CAMFIC. Societat catalana de medicina familiar i comunitària):

<http://www.camfic.cat/detallProducte.aspx?id=217>

Reptes ètics en l'atenció a la violència de gènere des de l'atenció primària de salut (CAMFIC. Societat catalana de medicina familiar i comunitària):

http://projectes.camfic.cat/Docs/12_13/MAQ_ReptesEticsVGA_CORR_070413.pdf

Manual d'atenció a nens i nenes de violència de gènere a l'àmbit familiar (Save de Children, IRSE-EBI (Institut de Reintegració Social de Biscaia) Ajuntament de Barcelona): http://www.urv.cat/media/upload/arxiu/igualtat/manual_nens_vm.pdf

Guia de recomanacions per a la detecció de violència masclista en homes (Ajuntament de Barcelona): http://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxiu-document/guia-deteccio-homes_definitiva.pdf

Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista (Generalitat de Catalunya):

http://jovecat.gencat.cat/web/.content/_documents/arxiu/conviure/genere/recursos_per_a_professionals/protocol_joventut_abordatge_violencia_masclista_jovecat.pdf

Eines per a la prevenció de les violències masclistes amb joves des de l'àmbit local. Una experiència de treball multidisciplinari a la comarca del Maresme (Consell Comarcal del Maresme i Generalitat de Catalunya):

<http://www.ccmaresme.cat/ARXIUS/2017/Joventut/prevencioviolenciasmaresme.pdf>

Intervenció amb infants i adolescents en situacions de violència masclista des del sistema públic de serveis socials de la ciutat de Barcelona (Ajuntament de Barcelona i Consorci de Serveis Socials de Barcelona):

<http://w110.bcn.cat/fitxers/dona/documentinfanciaiadolescenciaencatalapublicaciodesembre20121.802.pdf>

Intervenció amb adolescents que viuen, o que exerceixen, relacions afectivosexuals abusives o altres manifestacions de violència masclista:

<http://www.cssbcn.cat/pdf/ADOLESCENCIA-VM.pdf>

Violència masclista en l'àmbit de la parella (Ajuntament de Barcelona):

[https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/quaderns de les dones. violencia masclista en lambit de la parella.pdf](https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/quaderns_de_les_dones_violencia_masclista_en_lambit_de_la_parella.pdf)

Webs

Barcelona antimasclista (Ajuntament de Barcelona):

<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnantimasclista/ca/dades/documentacio>

Circuit Barcelona contra la Violència Masclista (Ajuntament de Barcelona):

<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnantimasclista/ca/prevenir-i-actuar/circuit-barcelona-contra-les-violencies-masclistes>

Feminismes i diversitat sexual i de gènere (Ajuntament de Barcelona):

<https://ajuntament.barcelona.cat/feminismes-lgtbi/ca>

Marc legal

Llei del dret de les dones a erradicar la violència masclista:

<https://www.parlament.cat/document/nom/TL75.pdf>

Llei 14/2010, del 27 de maig, del drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència:

<https://www.parlament.cat/document/nom/TL115.pdf>

Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere i normativa de desenvolupament:

<https://www.boe.es/eli/es/lo/2004/12/28/1/con>

ACORD del Consell de Direcció del Consorci d'Educació de Barcelona de 15 de febrer de 2019, d'aprovació del protocol d'actuació per situacions de maltractament infantil detectat des de l'àmbit escolar, a la ciutat de Barcelona:

https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/00_transparencia/Govern_i_organitzacio/acords_CD_2019_02_15/Acord_Protocol_actuacio_per_situacions_de_maltractament_infantil.pdf

Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia:

http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/ambits_tematicos/igualtat/llei11-2014/QL100.pdf

Professionals que han intervingut en el procés d'elaboració conjunta d'aquest document

Aquest document ha estat elaborat per un grup de treball designat des del Circuit territorial de Nou Barris contra la Violència Masclista. N'han format part:

Francesc Alcobet Cerdà (psicòleg, Servei Atenció als Homes SAH)
Eva Brunat Parra (professora, Institut Flos i Calcat)
Francesca Camps Serra (pediatra, CAP Rio de Janeiro)
Mercè Canet Ponsa (treballadora social, CAP Rio de Janeiro)
Jordi Domingo Ferrerons (psicòleg, EAIA Nou Barris)
Guillem Encabo Gurguí (tècnic de Prevenció del Districte de Nou Barris)
Cristina Fisas Armengol (directora, Escola Tibidabo)
Sònia Garcia Piqué (professora, Institut Flos i Calcat)
Àlex López Cordero (educador social d'infants i joves del SARA-jove),
Josep Anton Martínez Martínez (inspector del Consorci d'Educació)
Mar Morales Ansa (treballadora social del CDIAP -EIPi-)
Alicia Pascual Martí (CAS)
Manel Recasens Boada (metge del CAP CIS Cotxeres)
Vanesa Rodríguez Rodríguez (mestra, Escola Victor Català, i membre del Consell Escolar Municipal del Districte de Nou Barris)
Encarna Ruiz Ortiz (referent del Consorci Educació al Districte de Nou Barris)
Àngela Santos Solís (tècnica de Feminismes i LGTBI Districte de Nou Barris)
Cristina Vall Sánchez (treballadora social, EAP Nou Barris)

Han facilitat el procés d'elaboració del document: Raquel León Mayol i Anna Duch Larena (Cooperativa Barabara Educació. www.barabaraeducacio.org)